

Türkiye'nin Uluslararası Ticarete Uyguladığı ve Karşılaştığı Anti-damping Vergileri Üzerine Bir İnceleme*

Nurdan ASLAN**, Ayşenur YAMAN***

Öz

Dünya ülkeleri arasında yapılmakta olan uluslararası ticaret işlemlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında hız kazanmasıyla birlikte ülkeler çeşitli düzenleme ve kurallara ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Bu nedenle 1948 yılında Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), 1995 yılında ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) çatısı altında ülkeler dünya ticaretini belirli kurallara bağlamışlardır. Dünya ticaretinin gelişmesi amacıyla ülkelerin birbirlerinin ürünlerine karşı uyguladıkları tarife ve tarife dışı önlemlerin kademeli olarak azaltılması yönünde alınan kararlar başarılı olmuştur. 1964 yılında GATT'ın altıncı görüşmesi olan Kennedy Turu'nda gündeme alınan Anti-damping Kodu ile birlikte, haksız rekabete neden olduğu öne sürülen dumping uygulamalarına karşı önlem alınması gerektiği konusunda uluslararası düzeyde bir görüş birliği sağlanmıştır. Anti-damping önlemleri olarak adlandırılan bu yaptırımlar geçici önlemler, fiyat taahhütleri ve nihai anti-damping vergileri olarak uygulanmaktadır. 2010 yılından itibaren dünyada sayıları artan anti-damping önlemlerine en sık başvuran ülke Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye ise üçüncü sırada yer alarak yerli endüstrisini haksız rekabete karşı en çok korumaya çalışan ülkeler arasında sayılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'nin uluslararası ticarete karşılaştığı ve uyguladığı anti-damping vergileri incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ticaret, Fiyat Farklılaştırması, Haksız Rekabet, Damping, Anti-damping Önlemleri, Anti-damping Vergileri

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 20.10.2019

Kabul/Accepted: 29.04.2020

DOI: <https://dx.doi.org/10.17336/igusbd.633633>

* Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kapsamında İktisat Ana Bilim Dalı, Uluslararası Ticaret ve Para Yönetimi Bilim Dalında, Prof. Dr. Nurdan ASLAN danışmanlığında Ayşenur YAMAN tarafından hazırlanmış ve 30.07.2019 tarihinde kabul edilmiş "Türkiye'nin Uluslararası Ticarete Karşılaştığı Damping Sorunu ve Anti-Damping Vergisi Uygulamaları" başlıklı yüksek lisans tez çalışması esnasında elde edilen veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye, E-posta: nuraslan@marmara.edu.tr ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6080-3513>

*** Arş. Gör., Maltepe Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi (İngilizce) Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: ayşenuryaman@maltepe.edu.tr ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6353-8885>

A Study on Anti-dumping Duties that Turkey Has Applied and Faced With in International Trade

Abstract

As the international trade transactions between the countries accelerated after the Second World War, countries' need to various regulations and rules increased. Therefore, under the umbrella of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) by 1948 and under the umbrella of the World Trade Organization (WTO) by 1995, countries prescribed certain rules in international trade. Countries have been successful in taking decisions to gradually reduce tariff and non-tariff measures in order to develop world trade. With the Anti-dumping Code introduced at the Kennedy Tour, the sixth meeting of the GATT in 1964, an international consensus was reached on the necessity to take measures against dumping practices that causes unfair competition. These sanctions, called anti-dumping measures, are applied as temporary measures, price commitments and anti-dumping duties. Since 2010, the United States (USA) has been the country that used these anti-dumping measures. Turkey, takes the third place in protecting its domestic industry against unfair competition. In this study, Turkey's experience in dumping and anti-dumping duties in international trade are examined.

Keywords: International Trade, Price Discrimination, Unfair Competition, Dumping, Anti-dumping Measures, Anti-dumping Duties

1. Giriş

Uluslararası ticarete ülkelerin yerli endüstrilerini korumak amacıyla başvurduğu geleneksel koruma araçları tarifeler olarak bilinmektedir. Ülkelerin çeşitli bölgesel anlaşmalar ve kurumlar aracılığıyla tarife indirimleri uyguladığı serbest piyasa düzeni içinde tarifeler yoluyla korunmak, bir ikileme sebep olmaktadır. Bu nedenle tarife dışı araçlara sıklıkla başvurulmakta ve bu noktada anti-dumping vergileri önem kazanmaktadır. Esasta eksik rekabet piyasalarının neden olduğu, belirli koşullar altında dumping olduğu sonucuna varılabilecek fiyat farklılaştırması yoluyla yapılan düşük fiyatla ihracat, haksız rekabete neden olabilmektedir. Uluslararası ticaret işlemlerinde haksız rekabetin önlenmesi amacıyla hizmet eden anti-dumping vergilerinin genel koşul ve yaptırımları 1995 yılından beri DTÖ tarafından belirlenmektedir. Söz konusu genel kurallar doğrultusunda ülkeler yurtiçi mevzuat düzenlemeleri ile uygulama esaslarını düzenlemektedir. Türkiye'de dumping uygulamalarına karşı alınacak önlemler 1989 yılında "İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun"un yürürlüğe girmesiyle birlikte yasal bir temel bulmuştur. Kanunlar ve yönetmelikler doğrultusunda uygulanan anti-dumping vergilerinin ihracatçı ülke piyasasında etkileri olduğu kadar ithalatçı ülke üzerinde de olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Özellikle dumpingli satışa konu olan ürünün hammadde olarak kullanıldığı ithalatçı ülke piyasalarında vergi sonrası maliyetlerin artması ve fiyat artışları olması, ticaret hadlerinde düşüşler yaşanması olağan sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen ikili ya da bölgesel anlaşmalar nedeniyle düşen tarife oranlarının anti-dumping vergileri ile ikame edilmesi ve bu yolla yerli endüstrilerin korunması ülkeler için önem arz etmektedir.

2. Damping Kavramı ve Anti-Damping Vergileri

Ekonomi literatürüne yirminci yüzyılın ilk yıllarında girmiş olan dumping kavramı, bu konuda ilk uluslararası çalışmaları yapan Jacob Viner'in 1923 yılında yayımladığı "Dumping: A Problem in International Trade" adlı kitabında kavramsal olarak tanımlanmıştır (Culbertson, 1924, s. 391). Dampingi ulusal piyasalar arasında yapılan fiyat farklılaştırması olarak tanımlayan Viner'in (Elele, 2008, s. 21) yaptığı bu tanımda fiyat farklılaştırması ile anlatılmak istenen, yurtiçi piyasa talep esnekliği ve yurtdışı piyasa talep esnekliği arasındaki farklılıktan yararlanılmasıdır. Damping uygulayan ihracatçı firma, yurtdışı piyasalarda talep esnekliğinin yurtiçi piyasalara göre daha düşük olduğu durumda, yurtdışı piyasada daha yüksek fiyat belirleyerek; yurtdışı piyasa talep esnekliğinin daha yüksek olduğu durumda ise daha düşük fiyat belirleyerek piyasa payını artırmaya çalışacaktır (Aslan, 2018, s. 819).

Dampingin daha kapsamlı bir tanımının yapılması gerekliliği uzun yıllar devam etmiş ve bu kavramın sınırları, 1920'li yıllara kadar tartışılmıştır. Mayıs 1927'de Cenevre'de toplanan Dünya Ekonomi Konferansı'nda da bu konu gündeme gelmiş ancak konu üzerinde uzlaşma sağlanamamıştır (Dirikkan, 1996, s. 6). 1920'lerin sonlarından günümüze gelindiğinde dumping ekonomik anlamda kısaca bir malın ihraç fiyatının, yurtiçi normal piyasa fiyatının altında olması durumu olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla dumpingli fiyat uyguladığının öne sürülebilmesi için aynı kalitede ve maliyette ürünlerin farklı bölgelerde belli koşullara göre fiyatının farklılaşması gerekmektedir (Dirikkan, 1996, s. 18). Bunun yanı sıra dumpingden söz edilebilmesi için ithalat yapan ülkenin ekonomisine karşı bir zarar ya da zarar tehdidinin olması gerekmektedir. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) 1947'nin VI. maddesinin 3. fıkrasına göre sözleşmeyi imzalayan taraflardan hiçbiri, dumping nedeniyle yurtiçi endüstrisinde bir zarar ya da zarar tehdidi oluşmadığı ya da yurtiçi endüstrisinin kurulmasında maddi bir gecikme olmadığı sürece anti-damping vergisi uygulayamayacaktır (GATT, 1947, Article 6/3).

GATT'ın oluşturulması sonrasında 1947 yılında başlayan görüşmelerde söz konusu geçici anlaşma üzerinde pek çok düzenleme yapılmış, GATT'tan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne giden süreç içinde gerçekleştirilen sekizinci tur olan Uruguay Turu'nda (1986-94) GATT 1994 son şeklini almıştır. Uruguay Turu esnasında alınan kararla birlikte 1995 yılında DTÖ faaliyete başlamıştır. Uruguay Turu'nda imzalanan kodlardan biri, kısaca Anti-damping Anlaşması olarak bilinen ve DTÖ Kuruluş Anlaşması Ek-1 ile hüküm ve koşulları belirtilen "Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması 1994'ün VI ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma"dır. Kısaca Anti-damping Anlaşması olarak nitelendirilen bu anlaşma aracılığıyla GATT 1994'ün 6. maddesine açıklama getirilmiş ve işlerlik kazandırılmıştır. Bu anlaşmanın 2. maddesi gereğince ihraç edilen bir ürünün fiyatının dumpingli olduğunun kabul edilmesi için söz konusu ürünün ihracatçı ülke yurtiçi piyasasında benzer ürünün karşılaştırılabilir fiyatından daha düşük bir fiyata ihraç ediliyor olması gerekmektedir. Eğer söz konusu ürün ihracatçı ülke yurtiçi piyasasında yer almıyorsa bu durumda üçüncü bir ülkeye ihraç edilen benzer bir ürünün fiyatıyla karşılaştırılarak ya da üretimin yapıldığı ülkedeki üretim maliyetine idari giderler, satış giderleri, genel giderler ve uygun bir kar oranı eklenerek karşılaştırılabilir bir fiyat oluşturulmalı ve dumping marjı bu fiyata göre hesaplanmalıdır (GATT, 1994, Article 2). Anlaşmanın 2. maddesi söz konusu giderlerin yanı sıra dumping marjı hesaplamalarında esas alınacak normal değer, maliyet ve ihraç fiyatı düzeylerinin belirlenme koşulları ile ilgili detaylı bilgileri içermektedir.

Bir ürünün ihraç fiyatı üzerinde dumping uygulandığını tespit edebilmek için yalnızca ihraç fiyatını bilmek yeterli olmayacaktır. Yapılması gereken karşılaştırma, ürünün ihraç fiyatı ile ihracat yapan ülke iç piyasalarındaki fiyatı arasında olmalıdır

(International Trade Centre UNCTAD/WTO, s. 6). Burada dumping marjı kavramı ortaya çıkmaktadır. Dumping marjı ihraç fiyatı ile yurtiçindeki normal değeri arasındaki negatif fark olarak tanımlanabilmektedir. İhraç fiyatı ihracat için ayrılan ürünün ilk bireysel alıcısı tarafından ödenen ya da ödenebilecek olan fabrika satış fiyatıdır. Çoğu durumda ihraç fiyatı, ihracatçı tarafından, bağlantılı olmayan ithalatçıya uygulanan fiyat olarak karşımıza çıkmaktadır. İhraç fiyatını gösterecek belgeler fatura, fiyat teklifleri, fiyat listeleri, satış sorumlularının kayıtları ya da ithalatçı ülkede tutulan resmi istatistikler olabilmektedir (European Commission, 2016, s. 19).

Normal değer ve ihraç fiyatı karşılaştırmalarında esas alınacak fiyatların net fabrika teslim fiyatı olması gerekmekte ve katma değer vergisi gibi yurtiçi vergilendirmeler hesaplamasının dışında tutulmaktadır (European Commission, 2016, s. 13). Dolayısıyla normal değer ile anlatılmak istenen perakende satış fiyatı değil, bu fiyattan söz konusu ürünün vergi, dağıtım, sigorta gibi maliyetleri düşüldükten sonra kalan fabrika satış fiyatıdır (Elele, 2008, s. 34). Eğer dumping uygulandığı öne sürülen ürün çeşidi birden fazla ise farklı dumping marjı hesapları ortaya çıkacaktır. Bu durumda ortalama değer bulunması uygun olacaktır. Eğer dumping uyguladığı öne sürülen ülke sayısı birden fazla ise, her bir ülke için ayrı ayrı dumping marjı hesaplanması gerekmektedir (European Commission, 2016, s. 21).

Dampingli ihracat karşısında ithalatçı ülke tarafından soruşturma açılması, geçici ya da kesin önlem alınması ve açılan soruşturma sonucunda dumpinge karşı vergi uygulanması mümkün olabilmektedir (Gültekin, 2010, s. 14). Dumping karşısında uygulanacak olan bu vergi anti-dumping vergisi olarak adlandırılmaktadır. Anti-dumping vergisi alınabilmesi için dumpingin belirlenmesi tek ve yeterli koşul değildir, bunun için ilgili endüstri dalının zarar tehdidi altında bulunması ya da fiilen zarar görmüş olması gerekmektedir.

Anti-dumping Anlaşması gereğince dumpingli ithalatla karşılaşan yerli endüstri üreticileri, dumpingin varlığını ve uğradıkları zararın dumpingli ithalattan kaynaklandığını delillendirmek suretiyle soruşturma açma hakkına sahiptir. Açılacak soruşturma sonucunda alınabilecek önlemler arasında geçici önlemler, fiyat taahhütleri ve nihai anti-dumping vergileri sayılabilmektedir. Geçici önlemler, geçici vergi niteliğine sahip nakit ya da senet şeklinde alınabilmektedir. Burada kesinleşmemiş dumpingli ihracata karşı alınacak verginin, tahmin edilen dumping marjını aşmayacak şekilde, ona eşit miktarda olması gerekmektedir. Bu önlemin alınması, soruşturmanın başlamasından 60 gün sonra mümkün olacaktır. Geçici önlemin dört aylık bir süre için uygulanması mümkün olmakla birlikte söz konusu ürün ticaretinin önemli bir bölümünü gerçekleştiren ihracatçıların talebi üzerine yetkili mercilerin kararı ile altı aya kadar uzatılabilmektedir (GATT, 1994, Article 7).

Anti-dumping Anlaşması 8. maddesinde belirtildiği üzere, hakkında soruşturma açılan ihracatçının tatmin edici bir biçimde dumpingli ihracata son vermeyi taahhüt etmesi halinde geçici önlem ya da anti-dumping vergisi uygulanması işlemleri ertelenmekte ya da durdurulabilmektedir. Bu durumda ihracatçı ülke, ithalatçı ülke yerli endüstrisinin uğradığı zararı karşılayacak ve dumping marjını aşmayacak ölçüde fiyat artışı yoluna gidecektir.

3. Literatürde Anti-dumping Önlemleri

Dumping kavramını tanımlayan Jacob Viner'a bu tanımın dar kapsamlı olması nedeniyle çeşitli eleştiriler getirilmiş olmakla beraber yapmış olduğu tanım literatürde genel kabul görmektedir.

Küresel boyutta mevcut ticari düzenleri incelediği "Anti-Dumping Law in a Liberal Trade Order (Liberal Ticaret Düzeni İçinde Anti-Dumping Yasaları)" adlı kitabında R. Dale,

Viner'in dampedingi zararlı ve zararsız dumping olarak ikiye ayırmasını eleştirmekte ve bunun sağlam bir teorik temelini olmadığını öne sürmektedir. Viner'in "Uluslararası Ticarete Bir Sorun Olarak Damping" adlı kitabına misilleme yaparak kendi kitabının 8. bölümüne "Uluslararası Ticarete Bir Sorun Olarak Anti-Damping" başlığını vermiştir. Yıkıcı fiyat uygulamalarının tüm dünya ülkelerinin sorunu olduğunu ve Viner'in bu konuya değinmediğini, ayrıca son elli yıl içinde dünya ticaretinin değiştiğini ve ulusal piyasaların monopolleşmesine artık izin verilmediğini belirtmektedir (Dale, 1980, s. 190). Dale, ulusal ve uluslararası anti-damping yasalarının sağlam temellerinin bulunmadığı ve refah ekonomisinin temel ilkelerine aykırı olduğu yönünde eleştiride bulunmaktadır. Bu yasaların gerekli olmadığını ve serbest ticarete engel teşkil ettiğini, yalnızca yerli endüstriyi koruduğunu ve anti-damping yasalarının esnetilmesinin uzun dönemde kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayacağını savunmaktadır (Dale, 1980, s. 60).

R. Dale'in kitabı ile ilgili eleştiride bulunanlardan F. Parkinson'un belirttiğine göre, Dale'in anti-damping yasalarına temel eleştirisi, fiyat farklılaştırmasına neden olmalarıdır. Dale, çelik endüstrisinde uygulanan dumping ve anti-damping önlemleri ile Batı ve Doğu ülkeleri arasındaki ticari ilişkiler üzerinde durmaktadır. Söz konusu dönemde ticari ilişkilerin serbest piyasa ekonomisi temeline dayanmasına rağmen Dale bunu yetersiz bulmakta ve tam olarak liberalleşmesi için anti-damping yasalarının kaldırılması gerektiğini vurgulamaktadır (Parkinson, 1981, s. 497).

Anti-damping önlemlerin de içinde bulunduğu bazı uygulamaların GATT ve DTÖ'nün "karşılıklı olma" ve "ayrımcılık yapmama" ilkelerine istisna oluşturduğunu belirten ve bunları yapmış oldukları çalışmada tartışan Navaretti ve Salvi Del Pero, bu istisnaların sonuçlarının iki gruba ayrılabilirliğini öne sürmektedir. İlk grup geçici bir süre ithalat önlemlerini artırmakta olan, ikinci grup ise genel kurallara kalıcı bir şekilde istisna teşkil eden uygulamalardır. DTÖ'nün izin verdiği geçici istisnai uygulamalardan biri de anti-damping vergileridir. Kalıcı istisnai uygulamaların DTÖ Konseyi tarafından yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Söz konusu anti-damping önlemleri gelişmiş, gelişmekte olan ülkeler ve geçiş ekonomileri için büyük bir öneme sahiptir. Gelişmiş ülkelerin anti-damping önlemlerinin hedefinde ise gelişmekte olan ülkeler ve geçiş ekonomilerinin bulunduğunu öne sürmektedirler (Navaretti & Salvi Del Pero, 2004, s. 6).

Makroekonomik değişkenlerin Türkiye'nin anti-damping önlemleri üzerindeki etkisini ekonometrik yöntemlerle açıklayan Özer ve Erkal'ın çalışma bulgularına göre Türkiye'nin ithalat hacmindeki artış ve açılan anti-damping soruşturmalarına taraf olan ülkelerin büyüme hızlarının Türkiye tarafından uygulanan anti-damping soruşturmaları sayısı üzerinde pozitif bir etkisi bulunurken, Türkiye'nin büyüme hızı ile açılan soruşturma sayısı arasında negatif bir etki bulunmaktadır. Dolayısıyla makroekonomik değişkenlerin anti-damping soruşturmaları üzerinde etkisinin bulunduğunu, özellikle ülkenin GSYH artışının bu yönde en büyük paya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmanın ulaşılmış olduğu sonuç, ülkelerin anti-damping önlemleri ticarete adaletin sağlanması amacıyla değil, ithalatı azaltmak suretiyle ticaretten korunma amacıyla kullandıklarını öne süren diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir (Özer & Erkal, 2016, s. 449).

Damping uygulamalarını ABD ticaret yasaları çerçevesinde tartıştığı çalışmasında Stiglitz, Uruguay Turu'nda ortaya çıkan düzenlemelerin çok büyük yenilikler getirmemekle birlikte ABD ticaret yasalarının hedeflerini açıkça ortaya koyduğunu ifade etmektedir. Stiglitz'e göre bu yasaların amacı toplam ulusal refahı artırmak değil, gizli bir korumacı ticaret politikası önlemi almaktır (Stiglitz, 1997, s. 402). Ticaret yasalarının bu şekilde amacı dışında kullanılması uluslararası ticaret sistemini tehdit etmektedir. Bu nedenle söz konusu yasaların daha verimli hale getirilmesi için ekonomistlerin kanun yapıcılara katkı sağlayabileceği düşüncesini öne sürmektedir (Stiglitz, 1997, s. 422).

Düopolcü rekabet çerçevesinde piyasa büyüklüğü ile anti-damping arasındaki ilişkiyi inceleyen Falvey ve Wittayarungruangstri, dünyanın iki ülkeli ve her ülkede bir tane olacak şekilde iki firmalı bir piyasa yapısına sahip olduğu düopol piyasası varsayımı altında analizlerini gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaya göre söz konusu her iki firma da homojen ürünlerini her iki piyasada satmaktadır. Ülkeler konularının yanı sıra ödeme yapma konusundaki istek düzeylerinin üst sınırı bakımından farklılaşmaktadır. Serbest ticaret denge durumunda, daha fazla ödeme yapmaya istekli olan ülkede fiyatlar daha yüksektir ve bu ülkede yer alan firma diğer firmaya olan ihracatında damping uygulamaktadır. Her iki ülkede de anti-damping yasalarının varlığı ilk başta ülkelerin stratejik davranmalarına yol açmaktadır. Bu nedenle damping uygulayan firmanın damping marjını düşürmek amacıyla ihracatını azaltması ve yerli piyasasında yaptığı satışları artırması söz konusu olacaktır. Kendisine damping uygulanan firma ise damping marjını yükseltmek amacıyla ihracatını azaltacak ve yerli piyasa satışlarını artıracaktır. Bu durumda ticaret hacmi düşecek ancak damping marjının hangi yönde değişeceği, firmalardan hangisinin daha etkin bir fiyat politikası uygulayacağına bağlı olarak değişecektir. Düopol piyasası varsayımı altında kurulan modele göre damping uygulayan firmanın diğer firma tarafından vergilendirilmesi söz konusu olacaktır. Yapılan bu çalışmada, damping uygulaması sonucunda piyasa karlılığının serbest ticaret durumuna göre daha düşük olacağı sonucuna varılmaktadır (Falvey & Wittayarungruangstri, 2005, s. 19).

Anti-damping başvuruları sayısını etkileyen makroekonomik etkenleri ABD ve AB ekonomileri çerçevesinde inceleyen çalışmaları Gbakou, Sadni-Jallab ve Sandretto, analiz sonucunda reel döviz kurundaki artışın hem ABD hem AB ülkelerinde anti-damping başvurularının sayısında artışa neden olduğunu ancak bu etkinin ABD'de daha büyük olduğunu tespit etmişlerdir. Ekonomide meydana gelen dalgalanmalar nedeniyle reel GSYH artışı ABD anti-damping başvurularının sayıca azalması yönünde etkide bulunurken, AB ekonomileri üzerinde böyle bir etkiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra ithalatın yaygınlık kazanmasıyla birlikte ABD'de gerçekleşen anti-damping başvurularının sayısında artış gözlenirken AB'de bu durumun tam tersi gerçekleşmektedir. Karşılaştırılan ülke ve ülkeler grubu arasındaki en büyük farklılığın ise düzenleyici kurumların kural ve uygulamaları olduğu belirtilmiştir (Gbakou, Sadni-Jallab, & Sandretto, 2006, s. 21).

Anti-damping vergilerinin ülkelerin misilleme yapma eğilimine etkilerini inceleyen çalışmada V. Avşar, bu vergilerin damping uygulanan ürün çeşitliliğinde yerli üretim üzerinde çok büyük etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Anti-damping vergilerinin fiyat etkilerinin analiz edildiği çalışmanın sonucunda, ihracatçıların belirli bir ülkeye uygulanan damping marjını düşürmek suretiyle dampingden etkilenen diğer ülkelere yapılacak misillemeden kaçındıkları gözlenmiştir. Damping marjını düşürmek amacıyla yapılan fiyat artışlarının ise yoğun anti-damping önlemleri kullanan gelişmiş ülkelere yapılan ihracatta daha yüksek olduğu gözlenmektedir (Avşar, 2012, s. 15).

Anti-damping vergileri, korunma önlemleri ve telafi edici vergiler gibi geçici ticaret engellerinin ülkeler arasında kullanımını 1990-2009 yılları itibariyle inceleyen çalışmada C. P. Bown, söz konusu ticaret engellerinin 2008-09 küresel krizi esnasında ne şekilde kullanıldığını araştırmaktadır (Bown, 2011, s. 1956). Analiz sonucunda kriz esnasında uygulanan politikaların kriz öncesinde öngörülenlerle aynı doğrultuda olduğunu saptamıştır. Bown, G20 ülkelerinin kriz esnasında bu politikalara maruz kalan ürünlerinin stoklarını yüzde 25, gelişmekte olan ülkelerin yüzde 40, yüksek gelirli ülkelerin ise yüzde 5 oranında artırdıklarını belirtmektedir (Bown, 2011, s. 1991).

T. D. Ketterer, anti-damping önlemlerinin AB'de uygulanan MFN vergilerinde¹ düşüşe neden olup olmadığını incelemiş, Uruguay Turu öncesinde anti-damping soruşturmasına konu olan ürünlerin Tur süresince MFN vergilerinde daha fazla düşüş ile karşılaştıklarını tespit etmiştir. Dolayısıyla bu sonuçlar, anti-damping önlemlerin serbest ticaret karşıtı grupların baskısını engellemek üzere bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir (Ketterer, 2018, s. 1124).

Yaygın olarak uygulanan anti-damping önlemlerin ithalat fiyatlarına etkisini hesaplanabilir genel denge modeli uygulayarak açıklayan Conway ve Dhar'ın çalışmasının sonucunda ithalatçı ve ihracatçı ülkeler üzerinde etkiler gözlenmiştir. Buna göre, damping marjına eşit miktarda anti-damping vergisi uygulanacak olması ihracatçı firmaların damping uygulamasını engelleyebilmektedir. Anti-damping önlemlerin, damping işlemlerinin fiyat etkisini tamamen dengelediğini ve dünya ekonomisini damping öncesi dengeye getirdiğini söylemek mümkün olmadığı gibi, ithal ikameci sektörü rekabetten uzaklaştırmaktadır. Damping özel bir firma tarafından uygulanıyor olsa da dampingin karlı olması için bu firmanın devlet ile işbirliği içinde bulunması gerekmektedir. Bu durumda dampinge konu olan ürünün tekrar ithal edilmesine devletçe bir takım sınırlamalar getirilerek yerli piyasanın yurtdışı piyasadan ayrılması ve böylece karlılığın artması garanti altına alınabilmektedir. İhracatçı ülkede karlılığın artması için ayrıca piyasaya başka firmaların girmemesi de gerekmektedir ancak bu durum endüstrinin tamamında uygulanan politikalara da bağlıdır ve bu konuda herhangi bir garantiden söz etmek mümkün değildir. Damping uygulamalarının ortadan kalkması ancak karlılık için gerekli olan bu koşulların ortadan kalkmasıyla birlikte mümkün olacaktır (Conway & Dhar, 1994, s. 195).

Anti-damping önlemlerin son yılların büyüyen bir sorunu olduğunu öne sürdüğü çalışmasında Prusa, bu önlemlerin günümüzde tüm dünya ülkelerinde gelir dağılımını etkilediğini öne sürmüştür. Uruguay Turu süresince herhangi bir ülkenin kişi başına GSYH büyüklüğüne bakarak anti-damping önlemlerine yaklaşımını anlamının mümkün olduğunu, yüksek gelire sahip olan ülkeler önlemleri desteklerken düşük gelirli ülkelerin karşı çıktığını, günümüzde ise bu durumun oldukça karışık bir hal aldığını belirtmiştir. Uzun dönemde ABD ve AB ülkelerine karşı açılan anti-damping soruşturmaları sayısının artması halinde bu ülkelerin desteğinin azalabileceğini ve böylece bu önlemlerin tekrar gözden geçirileceğini öngörmektedir. Bu nedenle Prusa'ya göre 2001 yılında başlayıp günümüzde devam etmekte olan Doha Turu anti-damping yasalarının yeniden düzenlenmesi için son çaredir (Prusa, 2005, s. 698).

1992 yılında istatistiksel modeller yardımıyla hazırlanmış olduğu çalışmasında Prusa, son yirmi yılda ortaya çıkan korumacı politikaların endişe verici olduğunu, geleneksel ekonomik modellerin korumacılığın gerçek etkilerini ortaya koyma konusunda yetersiz olduğunu belirtmiştir. Örneğin, anti-damping önlemlerin ticaret üzerindeki etkisi tahmin edilen daha büyüktür. Çalışmada kullanılan ticaret verilerine göre, geri çekilen soruşturmaların ticareti kısıtlayıcı etkisi anti-damping vergilerinin yarattığı etkiden büyüktür (Prusa, 1992, s. 18). ABD'nin 1984 yılında açmış olduğu soruşturma sayısı 1980 yılında açtığı soruşturma sayısının iki katı olmasına rağmen her iki yılda da yalnızca dokuz soruşturmanın anti-damping vergisi uygulanmasıyla sonuçlanması (Prusa, 1992, s. 2), bu konudaki yasaları gerçek amaçlarının dışında, daha yüksek karlılık düzeyine ulaşmada araç olarak kullanıldığı anlamına gelmektedir (Prusa, 1992, s. 18).

¹ Most-Favoured-Nation (En-Çok-Kayırlan-Ülke) vergileri, DTÖ üyesi ülke veya ülke gruplarının herhangi bir üye ülkeye uyguladıkları en düşük tarife oranını tüm diğer üyelere uygulamaları gerektiği için, ülkeler tarafından uygulanabilecek en düşük tarife oranları anlamına gelmektedir.

Avrupa ülkelerinde sendikalaşma faaliyetleri ile bu ülkelerin uyguladıkları anti-damping önlemleri arasındaki ilişkiyi statik düopol modeli kullanarak inceledikleri çalışmada Vandebussche, Veugelers ve Jozef, ihracatçı firma tarafından haksız rekabete neden olacak bir fiyatlandırma yapılmasa bile Avrupa işçi sendikalarının varlığı sayesinde anti-damping önlem alınmasını teşvik etmektedir. Sendikaların pazarlık gücü arttıkça anti-damping önlemler alınma olasılığı ve sayısı artış göstermektedir. Söz konusu anti-damping önlemleri vergiler şeklinde olabildiği gibi fiyat taahhütleri şeklinde de olmaktadır. Serbest ticaret durumu ile kıyaslandığında AB toplam refah düzeyini vergiler yükseltirken fiyat taahhütleri düşürmektedir. Avrupa'da sendikaların pazarlık gücünün zayıf olduğu durumlarda hem yerli firma hem de sendikalar, fiyat rekabetinin azalmasına ve daha yüksek fiyatlara neden olan fiyat taahhüdünü vergiye tercih etmektedir. Sendikaların pazarlık gücünün yüksek olması halinde ise vergilendirmenin fiyat taahhüdüne tercih edildiği gözlenmiştir (Vandebussche, Veugelers, & Jozef, 2001, s. 311).

1989-2004 yılları arasında Türkiye'de yer alan endüstriler tarafından açılan anti-damping soruşturmaları sayısını etkileyen faktörleri ekonometrik model ile açıklayan Avşar, bu konuda Türkiye açısından öncü nitelikte bir ampirik çalışma yapmıştır. Hazırlanan çalışma sonucunda, yerli endüstrinin anti-damping soruşturma sayısı ile endüstrinin büyüklüğü, ekonomik performansı ve uluslararası rekabet düzeyindeki artış arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Büyük ölçekli endüstriler tarafından açılan soruşturma sayısının yüksek olmasının nedenleri arasında soruşturmanın maliyetinin yüksek olması gösterilmektedir ve sendikalaşma faaliyetlerinin bu bakımdan önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmada ayrıca yerli endüstrinin performansının yüksek olduğu yıllarda açılan anti-damping soruşturma sayısının azaldığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, yerli endüstri tarafından üretilen ürünlerin ithalatının ve dolayısıyla bu endüstrilerde piyasa baskısının arttığı yıllarda soruşturma sayısının da arttığı sonucuna varılmıştır (Avşar, 2014, s. 48).

4. Anti-damping Vergileri ve Türkiye

GATT 1994'ün VI ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma'nın 18. maddesi gereğince, DTÖ Anlaşması kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her üye ülke için Anti-damping Anlaşması da yürürlüğe girmektedir. Bu nedenle üye ülke kendi mevzuatını ve idari usullerini bu Anlaşmanın gerektirdiği doğrultuda düzenlemekle ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür (GATT, 1994, Article 18). Anti-damping Anlaşması'nda fiyat karşılaştırması ve damping marjının hesaplanma teknikleri detaylı olarak düzenlenmediği için ülkelerin uygulamaları arasında farklılıklar bulunmaktadır (Oğuz, 2007, s. 36). Ulusal uygulamada farklılıklar nedeniyle bir ülkede yasal olarak kabul edilen bir faaliyetin başka bir ülke yasalarınca haksız rekabet olarak değerlendirilmesi söz konusu olabilmektedir. Söz konusu farklılıkların adaletsizliğe neden olmaması amacıyla DTÖ, fiyatlar karşılaştırılırken her bir işlem bazında normal değer ve ihrac fiyatının karşılaştırılması zorunluluğunu getirmiştir (Oğuz, 2007, s. 37).

GATT 1947 ve DTÖ Kuruluş Anlaşması'nın yanı sıra ülkeler kendi aralarında ikili anlaşmalar yoluyla da anti-damping önlemleri konusunu düzenlemektedirler. Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında imzalanan 23.11.1970 tarihli "Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye Arasında Ortaklık Kurulmasına Dair Anlaşmaya Katma Protokol" de söz konusu ikili anlaşmalardan biridir. Kısaca "Katma Protokol" olarak anılan anlaşmanın 47. maddesi, taraflar arasında damping uygulanması halinde, bu uygulamaya son verilmesi amacıyla tavsiye niteliğinde düzenleme yapmaktadır.

Türkiye'de, ithalatta damping ve sebep olduğu zarara karşı yerli üretimin korunması amacıyla yapılacak olan işlemler, 14.6.1989 tarihli ve 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu Kanunun 2. maddesi a bendi gereğince damping, "bir malın Türkiye'ye ihraç fiyatının, benzer malın normal değerinin altında olması" olarak tanımlanmaktadır (İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun (14/6/1989- 3577), m. 2/a). Söz konusu kanun gereğince damping uygulaması sonucu Türkiye'de bir endüstrinin zarar görmesi, zarar tehdidinin oluşması ya da kurulununun fiziki olarak gecikmesi halinde İthalat Genel Müdürlüğü gerektiğinde re'sen ya da yazılı şikayet üzerine inceleme yapmaktadır (İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun (14/6/1989- 3577), m. 3,4). İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu tarafından yürütülen soruşturma sonucunda geçici önlem, fiyat taahhüdü ya da dampinge karşı vergi uygulanması mümkündür (İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun (14/6/1989- 3577), m. 6). Aynı Kanun 8. maddesinde belirtildiği üzere, anti-damping vergisinin mükellefi dampinge konu olan ürünü ithal eden kişi ya da firmalardır. Söz konusu vergi Gümrük İdareleri tarafından tahsil edilmekte ya da teminata bağlanmaktadır (İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun (14/6/1989- 3577), m. 9).

Anti-damping önlemleri sayısı günümüzde hızla artış göstermektedir. Dünya genelinde Nisan 2019 itibarıyla devam etmekte olan 1827 adet anti-damping önlemi bulunurken Haziran 2019 itibarıyla bu sayı 1861 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra 280 adet soruşturmanın 18'i Türkiye tarafından başlatılmıştır (World Trade Organization). Türkiye'de 12.04.2019 itibarıyla yayımlanmış olan toplam 763 adet tebliğ bulunmaktadır. Bu tebliğler anti-damping önlem soruşturması açılmasına ilişkin kararları, ara ve nihai gözden geçirme soruşturmalarını ve alınan nihai önlem kararlarını içermektedir.

Türkiye'de ilk anti-damping soruşturması, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun'un yürürlüğe girdiği 1989 yılında gerçekleştirilmiş ve özellikle 2000 yılından itibaren anti-damping önlemleri özellikle Çin'e karşı sıkça kullanmaya başlamıştır (Avşar, 2014, s. 3). İthalatta haksız rekabetin önlenmesine ilişkin ilk soruşturmanın açılmasına karar verilmesi 30.11.1989 tarihinde gerçekleşmiş olup, Doğu Almanya ve Çin Halk Cumhuriyeti menşeli termometrelerin Türkiye piyasalarına dampingli fiyatla girdiği iddiası nedeniyle alınan bu karar 07.12.1989 tarihli 20365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. (İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ. (R.G. 11/10/1990-20662)).

Damping soruşturmaları sonucunda anti-damping önlemi alınması ya da önlem alınmadan soruşturmaların kapatılması mümkün olabilmektedir. Açılan damping soruşturmaları sonucunda verilen ilk karar 11.10.1990 tarihli, 20662 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ithalatta haksız rekabetin önlenmesine ilişkin tebliğ gereğince, Doğu Almanya ve Çin Halk Cumhuriyeti firmalarına karşı termometreler ile ilgili olarak başlatılan soruşturmanın herhangi bir önlem alınmadan kapatılması olmuştur (İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ. (R.G. 11/10/1990-20662)).

Türkiye'de kesin önlem tebliğ tarihi 1998 yılından 2019 yılı Nisan ayına kadar değişkenlik gösteren 187 adet anti-damping önlemi yürürlüktedir. Resmi Gazete tebliğ tarihi göz önünde bulundurulduğunda, 2010 yılından itibaren alınan önlemlerin sayısı 2018 yılında 10, 2017 yılında 14, 2016 yılında 9, 2015 yılında 7, 2014 yılında 9, 2013 yılında 5, 2012 ve 2011 yıllarında 1, 2010 yılında ise 7 adet olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla son 9 yılda tebliğ edilen 63 adet anti-damping önlemi hala yürürlüktedir.

Anti-damping önlemleri alındıktan sonra gözden geçirmeye tabi olmaktadır ve bunun sonucunda önlemlerin kaldırılmasının yanı sıra değiştirilerek ya da aynı şekilde devam etmesi de söz konusu olabilmektedir. Bu bölümde Ek-1'de gösterilmekte olan

Türkiye'de Nisan 2019 itibarıyla açılan ilk soruşturmalar ya da gözden geçirme soruşturmaları sonucunda yürürlükte bulunan önlemler açıklanacaktır.

Açıklanmış bulunan anti-damping önlemleri göz önünde bulundurulursa halihazırda yürürlükte bulunan anti-damping önlemlerinin ilki 1997 yılında Çin Halk Cumhuriyeti menşeli firmalara karşı açılan ve 1998 yılında kesin önlem kararıyla sonuçlanan soruşturmadır. Söz konusu soruşturma ile başlayıp 2019 Nisan ayına kadar geçerli bulunan 187 anti-damping önleminde 63 adedi Çin Halk Cumhuriyeti firmalarına karşı alınmıştır. Aynı tarihte Türkiye'de yürütülmekte olan 18 adet soruşturma, süresi dolan 61 adet anti-damping önlemi mevcuttur.

Tablo-1. Ülkeler İtibarıyla Türkiye Tarafından Başlatılan Soruşturma ve Uygulanan Anti-Damping Önlem Sayıları (Nisan 2019)

Ülke Adı	Yürürlükteki Anti-damping Önlem Sayısı	Devam Eden Anti-damping Soruşturması Sayısı	Süresi Dolan Anti-damping Önlem Sayısı
ABD	4	-	-
Almanya	3	1	-
Bangladeş	1	-	-
Belarus	-	-	1
Belçika	-	-	1
Brezilya	2	-	-
Bulgaristan	4	-	3
Çekoslovakya	-	-	1
Çin Halk Cumhuriyeti	63	6	15
Endonezya	12	1	2
Filipinler	2	-	-
Finlandiya	1	-	2
Güney Kore	8	-	4
Hindistan	11	2	1
Hollanda	-	-	1
Hong Kong	1	-	-
İran İslam Cumhuriyeti	2	-	-
İspanya	2	-	-
İsrail	2	-	1
İsveç Krallığı	1	-	-
İtalya	2	1	2
Kanada	1	-	-
Macaristan	-	-	2
Malezya	13	1	-
Mısır	1	-	-
Pakistan	2	1	-
Polonya	2	-	1
Romanya	-	-	8

Rusya Federasyonu	4	-	4
Sırbistan	1	1	1
Sri Lanka	2	-	-
Suudi Arabistan	-	-	1
Tayland	12	2	1
Tayvan	13	1	5
Ukrayna	-	-	2
Vietnam	13	1	-
Yugoslavya	-	-	1
Yunanistan	2	-	1

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı web sitesinden (www.ticaret.gov.tr) alınan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Nisan 2019 itibarıyla Türkiye'de yürürlükte bulunan anti-damping önlem sayılarının gösterildiği Tablo-1 incelendiğinde halihazırda en fazla önlemin Çin Halk Cumhuriyeti menşeli firmalara karşı uygulandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu ülke firmalarına yönelik devam eden 6 adet soruşturma ve 2000 ile 2019 yılları arasında damping uygulamasının sonlandırılması nedeniyle süresi dolan 15 adet anti-damping önlemi bulunmaktadır.

Tablo-2'de Haziran 2019 itibarıyla anti-damping önlemi almak suretiyle yerli endüstrilerini korumayı amaçlayan ilk 10 ülke gösterilmektedir. Buna göre ABD, dünyada anti-damping önlemlerine en sık başvurmuş bulunan ülke konumundadır. ABD'yi Hindistan, Türkiye, Brezilya ve Avrupa Birliği takip etmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti ise halihazırda en sık önleme başvuran 6. ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo-2. Anti-damping Önlem Sayıları İtibarıyla İlk 10 Ülke (Haziran 2019)

Ülke	Yürürlükteki Önlem Sayısı
ABD	361
Hindistan	275
Türkiye	182
Brezilya	168
Avrupa Birliği	121
Çin Halk Cumhuriyeti	106
Arjantin	97
Kanada	83
Meksika	70
Avusturalya	64

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü web sayfasından (<http://i-tip.wto.org/goods/Forms/TableView.aspx?mode=modify&action=search>) alınan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ülkeler almış oldukları önlemlerin yanı sıra halihazırda çeşitli anti-damping soruşturmaları da yürütmektedir. Tablo-3'te gösterildiği üzere Haziran 2019 itibarıyla en sık anti-damping soruşturması yürütmekte olan ülke ABD olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD'yi Hindistan, Arjantin, Avrupa Birliği, Avusturalya ve Çin Halk Cumhuriyeti takip etmektedir. Türkiye söz konusu ülkeler arasında 9. sırayı Brezilya, Meksika ve Pakistan ile paylaşmaktadır.

Tablo-3. Anti-damping Soruşturma Sayıları İtibarıyla İlk 10 Ülke (Haziran 2019)

Ülke	Devam Eden Soruşturma Sayısı
ABD	41
Hindistan	38
Arjantin	25
Avrupa Birliği	17
Avusturalya	16
Çin Halk Cumhuriyeti	16
Ukrayna	15
Endonezya	12
Kanada	10
Brezilya	9

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü web sayfasından (<http://i-tip.wto.org/goods/Forms/TableView.aspx?mode=modify&action=search>) alınan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dünya genelinde halihazırda devam etmekte olan tüm anti-damping önlemleri ve başlatılan soruşturmalar içinde Haziran 2019 itibarıyla Türkiye menşeli firmalara yönelik 10 adet soruşturma, 30 adet anti-damping önlemi bulunmaktadır. Türkiye firmalarına karşı soruşturma yürütmekte olan ülkeler Tablo-4'te gösterildiği gibi, ABD, Avrupa Birliği, Avusturalya, Endonezya, İsrail, Kanada, Pakistan ve Ukrayna'dır. Bunun yanı sıra açılmış olan soruşturmalar sonucunda Türkiye firmalarına karşı anti-damping önlemi uygulamakta olan ülkeler ABD, Arjantin, Avrupa Birliği, Brezilya, Çin Halk Cumhuriyeti, Dominik Cumhuriyeti, Fas, Filipinler, Hindistan, İsrail, Kanada, Mısır, Pakistan ve Tayland olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo-4. Ülkeler İtibarıyla Türkiye'ye Karşı Başlatılan Soruşturma ve Uygulanan Anti-Damping Önlem Sayıları (Haziran 2019)

Ülke Adı	Yürürlükteki AD Önlem Sayısı	Devam Eden AD Soruşturması Sayısı
ABD	10	1
Arjantin	1	-
Avrupa Birliği	1	2
Avusturalya	-	1
Brezilya	1	-
Çin Halk Cumhuriyeti	1	-
Dominik Cumhuriyeti	1	-
Endonezya	-	1
Fas	2	-
Filipinler	1	-
Hindistan	2	-
İsrail	1	2
Kanada	4	1
Mısır	3	-
Pakistan	1	1
Tayland	1	-
Ukrayna	-	1

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü web sayfasından (<http://i-tip.wto.org/goods/Default.aspx>) alınan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye menşeli firmalara yönelik olarak devam etmekte olan anti-damping önlemlerinin gösterildiği Tablo-5'e göre en sık önleme maruz kalan sektör çoğunlukla inşaatlarda kullanılan ürünlerin yer aldığı maden ve metal sektörüdür. Söz konusu sektörü petro-kimya ve kimya sektörü takip etmektedir.

Tablo-5. Türkiye'ye Yönelik Yürürlükte Bulunan Anti-damping Önlemleri (Haziran 2019)

Ülke	Soruşturma Başlama Tarihi	Önlemin Yürürlüğe Girdiği Tarih	Önlemin Uzatılma Tarihi	Ürün Adı	Sektör*	Önlem Oranı (CIF%)/Miktarı
ABD	9.08.1985	15.05.1986	08.08.2006 17.07.2012	Dairesel Kaynaklanmış Karbonlu Çelik Boru ve Tüp	MM	% 0.95-4.46
ABD	8.06.1995	24.07.1996	12.10.2007 02.06.2009 04.11.2011 17.09.2013	Makarna	GD	% 51.49

ABD	24.07.2007	30.05.2008	30.07.2008 19.09.2011 23.06.2014	LED ışıklı dikkörtgen boru ve tüp	PK	%0
ABD	29.07.2013	10.09.2014	-	Petrol alanı boru ürünleri	MM	-
ABD	14.11.2014	1.12.2015	-	Kaynaklı hat borusu	MM	% 6.66-22.95
ABD	17.08.2015	13.09.2016	-	Kalın duvarlı dikkörtgen kaynaklanmış karbon çelik boru ve tüp	MM	% 0-14.48
ABD	9.09.2015	3.10.2016	-	Sıcak haddelenmiş yassı çelik ürünler	MM	% 4.15-6.77
ABD	5.05.2016	1.02.2017	-	Karbon ve alaşımlı çelik sac	MM	% 50
ABD	18.10.2016	14.07.2017	-	Çelik beton takviye çubuğu	MM	% 5.39-9.06
ABD	26.04.2017	21.05.2018	-	Karbon ve alaşımlı çelik filmaşın	MM	% 4.93-7.94
Arjantin	8.12.2016	23.04.2018	-	Bulaşık makinesi	MK	% 54
Avrupa Birliği	1.11.2011	29.01.2013	27.01.2018	Demir veya çelikten tüp ve boru bağlantı parçaları	MM	-
Brezilya	23.11.2010	1.03.2012	23.02.2018	Polietilen tereftalat film	PT	-
Çin Halk Cumhuriyeti	14.07.2015	14.07.2016	-	Poliakrilonitril lif	TK	% 8.2
Dominik Cumhuriyeti	23.07.2010	13.06.2011	30.11.2016	Betonarme çelik çubukları	MM	% 14
Fas	21.01.2013	26.09.2014	-	Sıcak haddelenmiş çelik levha	MM	% 22.11-29.12
Fas	21.03.2016	16.01.2018	-	Buzdolabı	MK	% 14.13
Filipinler	7.06.2013	9.01.2015	-	Buğday unu	GD	% 16.19
Hindistan	10.02.2012	18.04.2013	21.12.2016	Çamaşır sodası	PT	-
Hindistan	17.03.2017	20.03.2018	-	Dimetilasetamid	PT	87-211 \$/ton
İsrail	27.10.2015	23.11.2016	-	Düz cam	MM	% 26.5-70.7
Kanada	21.05.2003	23.12.2003	22.12.2008 20.12.2013	İçi boş yapısal bölümler	MM	-
Kanada	13.06.2014	9.01.2015	-	İnşaat demiri	MM	-
Kanada	21.07.2014	2.04.2015	-	Petrol alanı boru ürünleri	MM	% 41
Kanada	28.12.2017	26.07.2018	-	Kuru buğday makarnası	GD	% 7
Mısır	14.04.2015	28.01.2016	-	Islak mendil	TK	% 72
Mısır	1.10.2015	5.10.2016	-	Elektrik ark kaynağı için temel metal kaplamalı elektrotlar (kaynak telleri)	MM	% 23-58

Mısır	22.12.2016	6.12.2017	-	Demir alaşımlı veya alaşımsız çelik çubuklar	MM	% 10-19
Pakistan	31.08.2009	6.07.2011	20.01.2017	Hidrojen peroksit	PT	% 25.61
Tayland	18.01.2016	16.05.2017	-	Yassı sıcak haddelenmiş çelik	MM	% 6.88-38.23

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü web sayfasından (<http://itip.wto.org/goods/Forms/TableView.aspx>) alınan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

*T.C. Ticaret Bakanlığı'na göre MM: Maden ve Metal, GD: Gıda, PK: Plastik ve Kauçuk, MK: Makine, PT: Petro-Kimya ve Kimya, TK: Tekstil sektörlerini temsil etmektedir.

Türkiye'de yerleşik firmalara yönelik olarak uygulanmakta olan anti-damping önlemlerinin yanı sıra Haziran 2019 itibarıyla devam etmekte olan ve henüz sonuçlanmamış soruşturmalar Tablo-6'da gösterilmektedir. Buna göre Avrupa Birliği ve İsrail tarafından başlatılmış ve devam etmekte olan 2 adet, ABD, Avusturalya, Endonezya, Kanada, Pakistan ve Ukrayna firmaları tarafından yapılan başvuru üzerine başlatılmış olan birer adet soruşturma mevcuttur. Söz konusu 10 soruşturmanın 7 adedi maden ve metal sektöründe bulunmakta olup, halihazırda yürürlükte bulunan önlemlerde olduğu gibi en yüksek orana sahiptir.

Tablo-6. Türkiye'ye Yönelik Devam Eden Anti-damping Soruşturmaları (Haziran 2019)

Ülke	Soruşturma Başlama Tarihi	Ürün Adı	Sektör*
ABD	20.02.2018	Büyük çaplı boyuna kaynaklı boru	MM
Avrupa Birliği	23.06.2017	Düşük karbonlu ferrokrom	MM
Avrupa Birliği	28.09.2018	Kaynaklı borular, borular ve kare veya dikdörtgen kesitli içi boş profiller, dökme demir dışında demir veya paslanmaz çelikten mamul (İçi boş bölümler)	MM
Avusturalya	16.11.2018	Çelik takviye çubuğu	MM
Endonezya	27.08.2014	Buğday unu	GD
İsrail	18.05.2017	Portland çimentosu	DG
İsrail	27.06.2017	Bakır iletkenli alçak gerilim kabloları	MM
Kanada	20.07.2018	Kaynaklı karbon çelik boru	MM

Pakistan	1.11.2018	Alüminyum içecek kutuları	MM
Ukrayna	2.11.2017	Enjektör	PK

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü web sayfasından (<http://itip.wto.org/goods/Forms/TableView.aspx>) alınan veriler kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

*T.C. Ticaret Bakanlığı'na göre MM: Maden ve Metal, GD: Gıda, DG: Diğer, PK: Plastik ve Kauçuk sektörlerini temsil etmektedir.

Sonuç

Dünya ticaretinde yer alan firmalar, dumpingli fiyatla satış yaptıklarında haksız rekabete neden olan bu uygulama uluslararası düzeyde en yoğun olarak eksik rekabet piyasalarında görülmekte ve zamanla monopolleşmeye neden olmaktadır. Bu durum, monopolleşen firmaların daha sonra ihraç fiyatlarını diledikleri oranda artırabilme gücü elde etmeleri anlamına gelecek ve rekabet güçlerini artırma amacı taşıyan diğer ülkeler üzerinde olumsuz bir etki yaratacaktır.

Ülkeler yerli endüstrileri üzerindeki olumsuz etkileri önlemek ya da gidermek amacıyla yasal düzenlemeler yoluna gitmektedir. Bu doğrultuda 1947 yılından itibaren GATT'a taraf olan, 1994 yılından itibaren ise DTÖ'ye üye olan ülkeler uluslararası kuruluşların bağlayıcı etkileri nedeniyle iç yasal düzenlemeleri konusunda daha etkin önlemler almaktadır. Hazırlanan bu çalışmada, söz konusu önlemlerden biri olan anti-damping vergileri incelenmiştir. Bu vergilerin uygulanması ile birlikte ithalatçı ülkelerde hem nihai ürünlerde hem de dumpingli satışa konu olan ürünün hammadde olarak kullanıldığı piyasalarda fiyat artışı yaşanmaktadır. Bu durumun sonuçları konusunda çeşitli çalışmalar sonucunda, özellikle Ar-Ge yoğun sektörlerde alınan anti-damping önlemlerin, dünya ölçeğinde yatırımların düşmesine neden olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra maliyetlerin artmasına neden olduğu sektörlerde karlılık oranlarının düşmesine yol açmaktadır. Anti-damping önlemine ya da soruşturmasına taraf olan ülkelerdeki ticaret hadlerinde düşüş olması ve ticaretin diğer ülkelere yönelmesi, olağan sonuçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası ticarete taraf olan ülkelerin uygulamakta olduğu anti-damping önlemlerinde misilleme yapılmasının olağan olduğu görüşü hakim olmakla birlikte Çin Halk Cumhuriyeti firmaları tarafından Türkiye'ye karşı uygulanan önlemlerin, Türkiye tarafından Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı uygulananlar kadar çok sayıda olmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle çalışmanın konusunu oluşturan anti-damping önlemlerinin uygulanmasını bir kurala bağlamak doğru olmayacaktır. Bunun yanı sıra, uluslararası anlaşmalar nedeniyle düşen tarife oranlarının anti-damping vergileri ile ikame edilmesi, Türkiye'de yerleşik bulunan sektörlerin ve yerli endüstrinin korunması ve uluslararası rekabet gücünün artırılması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

ASLAN, N. (2018). *Makro İktisat*. Ankara: Kamupark Yayınları.

AVŞAR, V. (2012). Antidumping, retaliation threats and export prices. *The World Bank Economic Review*, 1-16.

- AVŞAR, V. (2014). Türkiye'nin antidumping soruşturmalarını etkileyen faktörler: sanayi verileri ile ekonometrik bir analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 9(1), 41-54.
- BOWN, C. P. (2011). Taking stock of antidumping, safeguards and countervailing duties, 1990–2009. *The World Economy*, Cilt 34(12), 1955-1998.
- CONWAY, P., & DHAR, S. (1994). The economic effects of widespread application of anti-dumping duties to import pricing. *Journal of Economic Integration*, Cilt 9(2), s. 172-197. Erişim tarihi: 17.09.2018, <http://www.jstor.org/stable/23000356>
- CULBERTSON, W. S. (1924). Review: "Dumping: a problem in international trade". *The American Journal of International Law*, Cilt 18(2), s. 391-393. doi:10.2307/2188424.
- DALE, R. (1980). *Anti-dumping law in a liberal trade order*. (Cilt 80). New York: St. Martin's Press.
- DİRİKKAN, H. (1996). *Karşılaştırmalı hukuk açısından dumping ve antidumping önlemler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye Yayınları.
- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ). (1994). *Dünya Ticaret Örgütü kuruluş anlaşması*. Resmi Gazete S. 22213. Erişim tarihi: 10.09.2019, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22213_1.pdf
- EKDİ, B. (2003). *Gümrük Birliği çerçevesinde dumping ve yıkıcı fiyat uygulamaları*. Ankara: Rekabet Kurumu.
- ELELE, O. (2008). *Uluslararası ticarete dumping ve antidumping*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- European Commission. (2016). *Guide on how to draft an anti-dumping complaint*. European Commission Directorate-General for Trade. Erişim tarihi: 12.12.2018, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_112295.pdf
- FALVEY, R., & WITTAYARUNGRUANGSRI, S. (2005). Market size and antidumping in duopolistic competition. *Research Paper Series of The University of Nottingham* (S. 2005/21).
- Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT). (1947). *Article VI: Anti-dumping and Countervailing Duties*. Erişim tarihi: 10.02.2019, https://www.wto.org/English/Docs/E/legal_e/gatt47_01_e.htm
- Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT). (1994). *Agreement on implementation of article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994*. Erişim tarihi: 10.02.2019, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/19-adp.pdf
- GBAKOU, P. M., SADNI-JALLAB, M., & SANDRETTO, R. (2006). Antidumping procedures and macroeconomic factors: a comparison between the United States and the European Union. *Global Economy Journal*, Cilt 6(3).
- GÜLTEKİN, S. (2010). Dış ticarete haksız rekabet: Dumping. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt 10(2010/1), 9-18. Erişim tarihi: 27.03.2018, <http://www.ankarabarasu.org.tr/Siteler/1944-2010/Dergiler/FMRDergisi/2010-1.pdf>
- International Trade Centre UNCTAD/WTO. *Anti-dumping uygulamaları, ithalatçı ve ihracatçılar için el kitabı*. Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, Erişim tarihi: 03.10.2017, <https://ticaret.gov.tr/data/5b8ee73113b8761b8471c2c4/ithihrelkitabı.pdf>
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun (14/6/1989- 3577). Erişim tarihi: 21.05.2018, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3577.pdf>
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ. (R.G. 11/10/1990-20662). Erişim tarihi: 04.05.2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20662.pdf>
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ. (R.G. 11/10/1990-20662). Erişim tarihi: 04.05.2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23861.pdf>
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ. (R.G. 28/11/1990-20709). Erişim tarihi: 04.05.2019, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20709.pdf>

- KETTERER, T. (2018). Anti-dumping use and its effect on trade liberalisation. Evidence for the European Union. *The World Economy, Cilt 41(4)*, 1111-1130.
- NAVARETTI, G. B., & SALVÌ DEL PERO, A. (2004). Antidumping and other measures of contingent protection. *Trade Policy and WTO Accession for Economic Development: Application to Russia and the CIS*.
- OĞUZ, S. (2007). *Anti dumping*. Ankara: Orion Yayınevi.
- ÖZER, H., & ERKAL, G. (2016). Türkiye'nin antidumping uygulamalarının ekonometrik analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 30(2)*, 441-454.
- PARKINSON, F. (1981). Review of anti-dumping law in a liberal trade order. *International Affairs*, 497-498.
- PRUSA, T. J. (1992). Why are so many antidumping petitions withdrawn? *Journal of International Economics, Cilt 33(1-2)*, 1-20.
- PRUSA, T. J. (2005). Anti-dumping: a growing problem in international trade. *The World Economy, Cilt 28(5)*, 683-700.
- SEYİDOĞLU, H. (2013). *Uluslararası İktisat*. İstanbul: Güzem Can Yayınları No:26.
- STIGLITZ, J. E. (1997). Dumping on free trade: the U.S. import trade laws. *Southern Economic Journal, Cilt 64(2)*, 402-424.
- VANDEBUSSCHE, H., VEUGELERS, R., & JOZEF, K. (2001). Unionization and European antidumping protection. *Oxford University Press (S. 53)*, 297-317.
- World Trade Organization (WTO). Erişim tarihi: 21.05.2019, <http://i-tip.wto.org/goods/Forms/GraphView.aspx>

Summary

Along with the increase in the volume of international trade movements, the cooperation between countries and the variety of products tend to increase. Therefore, countries that want to protect their domestic industries at international level resort to various methods. Tariff rates are reduced through bilateral agreements such as free trade agreements and customs unions. Nowadays, anti-dumping measures as one of these tools, are widely used.

According to the Article VI, sub-article 6(a) of the The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) none of the contracting parties shall levy anti-dumping duties unless there is a material injury in the domestic industry due to dumping or it retards the establishment of the domestic industry. Dumping is not prohibited by GATT, but importing countries have the right to compensate for damages caused by dumping. In the Uruguay Round (1986-94) which is the eighth round of the GATT, World Trade Organization (WTO), took its final form in 1994 and with the decision taken during this round, the WTO began operations in 1995. One of the codes signed in the Uruguay Round is the "Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade" the terms and conditions of which is stated in Annex 1 of the Agreement Establishing the WTO. According to the sub-article 2.2 of this agreement, in order to accept the price of an exported product as dumped, it must be exported at a lower price than the comparable price of similar product in the domestic market of the exporting country. If the product does not take place in the domestic market of the exporter country, then a comparable price should be determined by comparing the price of a like product exported to a third country or by adding administrative, sales, general costs and an appropriate profit rate to the production cost in the country to find a dumping margin. Article 2 of the Agreement contains detailed information on the conditions of determining the normal value, cost and export price levels to be taken into account in the calculation of the dumping margin.

The dumping margin can be defined as the negative difference between the export price and the domestic normal value. The export price is the factory sale price paid by the first individual purchaser of the product. Documents showing the export price may be invoices, price offers, price lists, records of the sales representatives or official statistics held in the importing country.

The importing country may start an investigation, take temporary or definite measures or apply a tax against the dumping. This tax to be applied against dumping is called an anti-dumping tax. The determination of dumping is not the only condition for the anti-dumping duty to be levied on, the relevant industry must be under threat or actually damaged. Measures to be taken as a result of the investigation may be provisional measures, price undertakings and final anti-dumping actions. Provisional measures can be taken in the form of cash deposit or bond. Here, the duty against dumping must not exceed the estimated dumping margin.

In order to increase the competitiveness at the international level in the world trade, USA is observed to be the country that mostly uses anti-dumping investigation and measures. India ranks the number two, whereas is followed by Turkey. This shows that it may not be possible to differentiate countries as developing or developed countries in terms of duties practices.

Legislation related to anti-dumping measures in Turkey began in 1989 when the "Law on Prevention of Unfair Competition in Imports" came into force. The first anti-dumping investigation in Turkey started for the People's Republic of China and East Germany based companies and concluded with the decision to close down without measures. As of June 2019, the most frequent implementation of the measures, especially after 2000, is against the People's Republic of China. As for Turkey based companies, US is the most frequently implementing country against Turkey based companies. In addition, mining and metals sector is the one to be observed as the most frequently referenced sector by and against Turkey.